

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 80/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att stödja barn med diabetes i egenvård inom småbarnspedagogik och i skolan

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SSS 80/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Sillanpää /saf m.fl.:

Med vilka åtgärder säkerställer regeringen ett nationellt jämlikt och individuellt tillräckligt stöd för egenvård för barn med diabetes inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt artikel 24 i FN:s konvention om barnets rättigheter har barn rätt till bästa möjliga hälsa. Enligt 19 § i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Det allmänna ska, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Enligt 4 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) ska man i första hand se till barnets bästa vid planering, anordnande och tillhandahållande av samt beslutsfattande om småbarnspedagogik. I 10 § i lagen föreskrivs vidare om den småbarnspedagogiska miljön. Enligt paragrafen ska den småbarnspedagogiska miljön vara utvecklande, främja lärande och vara hälsosam och trygg med beaktande av barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. I lagen fastställs syftet med småbarnspedagogiken och det sjunde är att identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete. Dessutom finns det en egen paragraf om mångprofessionellt samarbete (7 §), där samarbetet med många andra sakkunniga instanser, bland annat med instanser som ansvarar för social- och hälsovården fastställs. I lagen om småbarnspedagogik (kapitel 3 a) föreskrivs också om allmänt, intensifierat och särskilt stöd som ges barn samt om olika stödformer såsom vårdstöd och olika stödtjänster och hjälpmedel. I den lagstadgade planen för småbarnspedagogik (23 §) ska barnets behov av stöd, stödåtgärder och genomförandet av dem samt bedömningen av stödets effektivitet antecknas.

Barn med diabetes har en stark lagstiftningsmässig rätt att få det stöd och den vård de behöver inom småbarnspedagogiken. Kommunerna och privata anordnare av småbarnspedagogik ansvarar för genomförandet av småbarnspedagogiken, stödet och vården. De ska också utarbeta en plan för läkemedelsbehandling. Barngruppens personal och daghemsföreståndaren ansvarar för att

ordna stöd inom småbarnspedagogiken till exempel på ett daghem. Barnet kan ha en av kommunen eller en privat tjänsteproducent inom småbarnspedagogiken utsedd barn- eller gruppsspecifik assistent på daghemmet eller en "egenvårdare" som i huvudsak handhar barnets diabetesvård. Alla anställda är dock inte alltid på plats samtidigt som barnet, så hela personalen måste kunna ge barnet det vårdande stöd som behövs. För detta behöver personalen utbildning och introduktion som välfärdsområdena ansvarar för att ordna och även introduktion av barnets vårdnadshavare i barnets individuella behov. Kommunerna och välfärdsområdena har en lagstadgad skyldighet att samarbeta. Arbetsgivaren ansvarar för att säkerställa att det inom småbarnspedagogiken under alla tider finns tillräckligt med behörig och kompetent personal för att tillgodose barnets stödbehov.

Sommaren 2024 öppnade Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira webbplatsen [Genomförande av läkemedelsbehandling](#) som gäller läkemedelsbehandling inom småbarnspedagogiken. Även Utbildningsstyrelsen har anvisningar för genomförande av läkemedelsbehandling inom småbarnspedagogiken [Administrering av läkemedel till barn](#). På regionförvaltningsverkens webbplats finns också anvisningar för detta.

I social- och hälsovårdsministeriets handbok Säker läkemedelsbehandling beskrivs olika aktörers ansvar och uppgifter. Enligt handboken ansvarar hälso- och sjukvården (välfärdsområdet) för introduktion, utbildning och säkerställandet av kompetensen i läkemedelsbehandling för personalen inom småbarnspedagogiken samt tillstånden för läkemedelsbehandling. Enligt handboken är huvudregeln att genomförande av läkemedelsbehandling är en uppgift för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och att en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården med utbildning i läkemedelsbehandling, såsom närvårdare, genomför den läkemedelsbehandling som har ordinerats till barnet. Barnets vårdnadshavare ska alltid känna till vem som genomför läkemedelsbehandlingen inom småbarnspedagogiken. En anställd inom småbarnspedagogiken kan också genomföra av läkare ordinerad läkemedelsbehandling som ges på naturlig väg (till exempel via munnen). Då grundar sig genomförandet av läkemedelsbehandlingen på samtycke av den anställda samt introduktion, tilläggsutbildning och säkerställande av kompetensen, till exempel i form av en godkänd tentamen. För att genomföra krävande läkemedelsbehandling till ett barn med långtidssjukdom (till exempel insulininjektioner till ett barn med diabetes) behöver anställda inom småbarnspedagogiken ett tillstånd för läkemedelsbehandling som är specifikt för läkemedlet eller barnet, vilket utöver introduktion och tilläggsutbildning kräver säkerställande av kompetensen med praktiska prov ordnas av välfärdsområdet.

Som det konstateras ovan förekommer det lagstadgat och väsentligt samarbete med aktörer inom hälso- och sjukvården, det vill säga välfärdsområdena, i vården av ett långtidssjukt barn inom småbarnspedagogiken. Det ska finnas strukturer för samarbetet mellan olika yrkesutbildade personer både på allmän nivå och för behandlingen av barnspecifika ärenden. Välfärdsområdena och kommunerna ska komma överens om frågor gällande läkemedelsbehandling inom småbarnspedagogiken och ansvar och praxis ska antecknas i planen för läkemedelsbehandling och barnets plan för småbarnspedagogik. Barnets småbarnspedagogik genomförs i nära växelverkan med vårdnadshavarna. Samarbete är särskilt viktigt i situationer där barnet lider av en kronisk sjukdom såsom diabetes.

Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) har barn i läropliktsåldern rätt att få grundläggande utbildning och å andra sidan skyldighet att fullgöra sin läroplikt. Välfärdsområdet ska ordna sjukvårdstjänster för dem som bor i kommunen. Bestämmelser om den skol- och studerandehälsovård som ingår i elevhälsan finns dessutom i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) och

i statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (338/2011), som utfärdats med stöd av den lagen. Genom förordningen stadgas närmare om innehållet i den rådgivning och de undersökningar som gäller uppföljning och främjande av elevens hälsa samt om den specialundersökning som behövs för konstaterande av hälsotillståndet. Enligt 13 § i förordningen ska behovet av särskilt stöd utredas, om det hos ett barn i skolåldern, en elev, en studerande eller en familj eller i miljön finns faktorer som kan äventyra en sund uppväxt och utveckling. I syfte att bedöma och tillgodose behovet av särskilt stöd ska samarbete vid behov också bedrivas mellan olika kommunala aktörer, såsom dagvården, hemservicen, barnskyddet, elev- och studerandevården samt den specialiserade sjukvården och andra aktörer. Skolhälsovården är en del av den elevvård som avses i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013), med vilken avses främjande och upprätthållande av de studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödande verksamhet. Enligt 9 § i lagen har en studerande rätt att avgiftsfritt anlita sådan elevhälsa som han eller hon behöver för att kunna delta i undervisningen eller utbildningen.

Bestämmelser om stöd för egenvård på grund av sjukdom finns inte i lagen om grundläggande utbildning, utan i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010, lagen om ändring av hälso- och sjukvårdslagen 378/2022), vars 16 § innehåller bestämmelser om skolhälsovård. Enligt paragrafen hör stöd för egenvård av ett långvarigt sjukt barn i samarbete med de andra aktörerna inom elevvården till skolhälsovårdstjänsterna för elever inom den grundläggande utbildningen.

Social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet och Finlands Kommunförbund utarbetade 2010 tillsammans en verksamhetsmodell för behandling av diabetes hos barn under skoldagen (Social- och hälsovårdsministeriets utredningar 2010:9). Målet med verksamhetsmodellen är att ett barn med diabetes kan gå i skola på samma sätt som alla andra skolelever och vid behov få stöd av en vuxen med egenvården av sin sjukdom. Alla kan lära sig egenvården av diabetes och egenvården är en del av vardagen i familjer med barn med diabetes. Det är viktigt att olika yrkesgrupper inom skolsamfundet samarbetar för att möjliggöra en elevs skolgång trots diabetes. Modellen bygger på positiva erfarenheter av lyckat samarbete mellan barnet och föräldrarna, skolmyndigheterna och diabetesenheterna.

Det vore bra om man i god tid förberedde sig till skolbörjan och ordnade ett samverkansmöte mellan föräldrarna eller skolan och diabetesenheten. Vid samverkansmötet kommer man överens om bland andra mätning av blodsocker, nödvändiga mellanmål och vem som eventuellt injicerar insulin. Man avtalar också om eventuell injiceringsundervisning, beredskap inför speciella situationer, handlingssätt och förstahjälppraxis. Vid de gemensamma förhandlingarna kommer man överens om arbetsfördelningen och ansvaret mellan skolans aktörer enligt de lokala resurserna. De saker man kommer överens om antecknas i planeringsblanketten och uppdateras regelbundet. Föräldrarna ska ge skolan tydliga och enkla anvisningar om insulindoserna, matportionerna och blodsockernivåerna samt om hur dessa påverkar diabetesvården. Olika aktörers uppgifter och ansvar blir tydligare om man kommer överens om handlingssätten och antecknar dem. Det väsentliga är att föräldrarna, den specialiserade sjukvården och skolhälsovården i tillräcklig omfattning informerar skolpersonalen om de åtgärder som barnets sjukdom kräver. De handlingssätt som gäller för barn med diabetes kan tillämpas även till barn med någon annan långtidssjukdom.

I statsminister Petteri Orpos regeringsprogram ingår inga skrivningar som skulle förändra den rådande situationen. Regeringen har redan under denna regeringsperiod förnyat lagstiftningen om

stöd för lärande och skolgång i fråga om förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen så att de nya paragraferna om stöd för lärande och skolgång träder i kraft den 1 augusti 2025. Avsikten med reformen är att stärka de metoder för pedagogiskt stöd som hör till undervisningsväsendets och skolans uppgifter och som kan genomföras med undervisningspersonalens pedagogiska sakkunskap. Reformen gäller lagen om grundläggande utbildning, där man genom reformen stärker elevens rätt att få det stöd han eller hon behöver för att delta i undervisningen, uppnå målen i läroplanen samt för att slutföra den grundläggande utbildningens lärokurs.

Regeringen har särskilt strävat efter att beakta situationen för barn med diabetes bland annat i regeringens proposition om ändring av lagen om grundläggande utbildning (RP 212/2024), som för närvarande behandlas av riksdagen, där det föreslås att användningen av mobiltelefoner och andra mobila enheter i skolan ska regleras. Även om det enligt förslaget annars är förbjudet att använda mobiltelefoner under lektionerna, kan mobilen användas på medicinska grunder även under lektionerna. Även om den ovan nämnda verksamhetsmodellen för vård av diabetespatienter under skoldagen redan är ganska gammal, fungerar de förfaringssätt som presenteras i den fortfarande. Genom att följa verksamhetsmodellen är det möjligt att sträva efter nationellt enhetliga verksamhetssätt och samtidigt säkerställa individuella nödvändiga och tillräckliga åtgärder i varje situation.

Helsingfors 14.4.2025

Undervisningsminister Anders Adlercreutz